

р. Ш16 (2-Укр)
к. Ш-87

ТЕКА МАЛОПИСЬМЕННОГО

Володимир ШТАНГЕЙ

МЕЖА

ОПОВІДАННЯ

Ціна 5 коп.
(Р)

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

Шифр Рк Ш16(2-4); Ш87 Инв. № 262.56.35

Автор Штангей В.

Назва Меня: (Оповідання).

Місце, рік видання Х., К., 1930.

Кількість стор. 29, [1с.

-\\- окр. листів _____

-\\- ілюстрацій _____

-\\- карт _____

-\\- схем _____

Том _____ частина _____ вип. _____

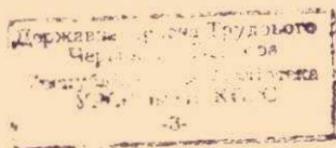
Конволют _____

Примітка:
2 х. 2008
М.І. -

ВОЛОДИМИР ШТАНГЕЙ

М Е Ж А

(ОПОВІДАННЯ)

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
Харків 1930 Київ

Бібліографічний опис цього видання розміщено в „Літопису Українського Друку“, „Картковому репертуарі“ та інших покажчиках Української Книжкової Палати.

Зам. № 1004.

Танас Гичка латає стареньку шлею. Зчіплює вдесьте прогниле й розтріпане мотуззя, а воно як нарощне розлазиться з-під рук, вищорскує з-під дратви й рветься. Злість бере Танаса, така злість, що от узяв би отак жужмом оцю гнилу шлею і викинув в чортам собачим, щоб і очей не мозолила.

— Щоб тобі маму мордувало з такою шлеєю та з таким хазяїном...— дається Танас із непаvistю дивиться на забруднену конячим потом, латану й перелатану, мотуззяну шлею, що сикійпо лежала в нього на колінях.

До хати крадькома з-під навислого козирка даху заглядає сонце й лягає срібними стовпами на лаві, долівці та на лежанці.

Танас розгинається й випростує спину.

Крізь маленьке, як замкулене старече око, видно клапоть блакитного полотнища неба, гребінь льоху й білу піну вишневого квіту. Хата в Танаса стара й давня. Роки вгнали її в землю й нахилили. Вікна при самій землі — на подвір'я, а до шляху задом відвернулася.

У хаті Танас сам самотою: діти на дворі, а жінка пішла на ставок поволно збивати і через те йому ніхто не заваджає ні люто лаятися, ні багацько думати. Штрибає отак в прогнилу шлею швайкою, як у рану, сердиться й думає. А думки лізуть у голову погані, не відрадні...

Надворі потужна радість, надворі весна, а на душі Танасові чорною осугою віковичний клопіт. Завсіди коли надходить весна, перед ним встає питання — як його прожити до нового врожаю? Як із злиднів вилізти? Того немає, того не вистачає.

— Ех, ти життя невірне... І чого воно так?.. Бігаєш, хапаєш, робиш за

вола, а оглянешся, так ні позад тебе ні поперед — нічого немає. Живеш так — ні втік ні впіймав. Тепер тільки тим добре, що в колективі. Там хоч гірко попрацюєш та солодко іззиси. — Зідхає Танас. Згадав він кума свого Петра колективщика, із яким два дні тому говорив. Поскарживсь йому на злидні свої, що хліба до нового не вистачить, а Петро й каже:

— А в нас, хвала колективові, запасець є, стане дозимуватись.

Просили колись до колективу й його, не пішов, жінки послухав, а тепер радій... Колективщики живуть, як у бога за пазухою, а він чудить на халлявках.

В хаті стає душно. Танас відчиняє двері і хатні і сінні. Сонце піднялося геть геть над хату й висмикнуло срібні ставки десь на двір. Крізь розчинені двері до хати вкотився весняний бадьорий гамір і заповнив на якийсь час Танасову увагу. Десь кудкудакала курва голосно, розпачливо, з кимось

перегукувалася його жінка, на городі співала сусідка вдовиця Ярина. А яким теплом і радістю на нього хлюпнуло, коли він, виглянувши на двір, побачив свого сінка Петрика, який, щось собі майструючи під льохом, наспівував стиха:

Попереду комсомодець,
А позаду старий дід...
Косять сіно, косять просо
На комунівській землі.

І так увесь час одне і те ж. Петрикові сім років. З нього буде колись добрий чоловічисько. Він щось струже і співає. Ніщо не відвертає його уваги. Але раптом він помічає батька і йому замузгане личко яснішає. Хлопчина посміхується до батька.

— Що ти робиш? — питає Танас.

— Возика.

— Ти б краще пішов та подививсь, чия то курка так кудкудає.

Петрик мовчить і не рухається.

Танас не настоює. Хлопчина крадькома зиркає на батька і, бачучи, що той зовсім не гнівається, каже:

— А я, тату, Хлипавченя побив.

— За що?

— Щоб не дражнивсь з мене.

Прийшла жінка.

— Ти що, допіру з хати вийшов? —
спиталася вона здивовано.

— Ну да.

— Все зле, як ти довго з тією шле-
єю возишся.—То я вже встигла і від
води прийти, до куми збігати і на го-
роді попоратися...

— Ну, ти ж у мене проворна,—про-
мовив Танас байдуже і повернув, щоб
іти до хати.

— Що, знов до шлеї?—запитала стур-
бовано жінка.

— А хіба що?—обернувся до неї
Танас.

— Та он же Клим думає тина по-
під наше городити... Подивився б, щоб
хоч у наше не вліз.

Танас глянув почервонілими від
натуги очима на Мотрю.

— Хіба думає городити?

— Тебе штатиме?

І немов у відповідь раптом до Тана-са долетів підозрілий звук і говір: дзвеніла десь тоненько сокира та перегукувавсь із кимось Клим. Нічого не сказавши жінці, він без вагання пішов у вишник.

Біда йому з оцим сусідою Климом. Ніколи з ним не проживеш по-сусідськи гарно, спокійно. Як не те, то інше пайдеться. Кожного року йому доводиться сваритися за межу, за кури, собаки, котів, свиней... І так тебе клопіт журить, а тут ще ця сварка.

Ще здаля Танає побачив, що попід його садибою вже був накладений купками хворост. Старший син Климів сокирою прочищав рівець від кучмели, вирубуючи молоді вишеньки, бузину та глід, а Клим розкидав попід межу кілля. Батько й син, босі й розхристані, працювали із запалом.

День був теплий і ясний. Ні вітру, ні хмари. Сонце в'ялить білий квіт вишень, зелений липкий лист і молоду траву. Повітря важке й задушливе.

В білих намстах вишневого квіту радісно бринять бджоли. Ступаючи обережно, аби не пожалитися, Танас підійшов до Клима.

— Здрастуйте, сусідо,—привітавсь Танас.

— Здорові були,—відказав Клим, не кидаючи роботи.

Танас поглянув незавдоволено на купи наваленого хворосту та кілля.

— Що, думаєте тина городити?

— А треба... а то всяка тварюка шкоду робить... Загородю хоч сякий тавий тинок, то буде і тобі спокійніше й мені.

— Е-е,—усміхнувсь Танас,—жили батьки наші без тинів, нехай би і в нас їх не було.

— То було за батьків... Вопи може вміли жити без сварок, а от ми з тобою не можемо.

— Бо не хочемо, то й не можемо.

— А то хто його знає...

Танас почухав у бороді й відказав:

— Боїтеся, щоб ваше добро до мене часом не перелізло.

— Чого нам боятися. Ми вже й так лякані. Що могло—перелізло до вас, а чого закон совецький не дозволяє, те не перелізе.

Від весняної спеки й мстущливої роботи Клим розпаривсь, а лице налилося кривлею й стало червоним те масним. Заради розмови віц роботи не кидав, а ще з більшою покванністю наполягав на неї, немов би то робив на замову... Закінчивши розкидати кілля, почав розплутувати кострубате сплетене гілля, допомагаючи синові: Танасове до Танаса, а Климове до Клима. Як і цю роботу закінчив, взявся визначати межу для тина: проволік мотузку по рівчакові, забив кілочка і позначив лопатою.

Дивиться Танас на все це й здається йому, що Клим все намагається копнути лопатою під його бік. Тин за законом мусить стояти посередині канави, а він робить павпаки, присунув мотузку аж під самий край до Тапасової половини канави, і бачить Танас,

якщо нічого Климіві не сказати, то багато вишень одійде до Кліма. Зародились різні думки йому, злість взяла на Кліма і стала тісно серцю в грудях, немов хто наготив у них важкого каміння, що своїм тигаром загальмовує вільний рух його. Довго слідкував Танас за тим, як Клим проворними руками цюкав лопатою землю аж попід самий Танасів окоп і таки не витримав.

— Тільки не залізьте у чуже,— зауважив він.

Клим оглянувся.

— Ніхто й не думає залазити.

— Як же ні, коли он мотузок підсунули аж під вал... Я добре бачу.

— Та й мені не повилазило.

— Ні, мабуть, вам, сусідо, повилазило вже, коли в чуже лізете—це ж вишня моя,—показав лагідно Танас на корячкувату стару деревину, що росла там, яку з повним правом можна було визнати й за Танасову й за Климову.

— Чого ж вона ваша?

— А того, що завсіди я з неї ягоди рвав.

— Може рвали, а може й ні...

— Гай, гай, Климе, і де ваша совість, що таке говорите? Вам же мале скаже, хто на неї більше права має — я чи ви...

Клим прищулив око й зневажливо глянув на Танаса.

— Чого щулитесь? — розгнівався Танас.—Коли не по правилу буде — все рівно тина викидаю... От побачите...

— Я вашого, Танасе, не захочу...— говорив Клим.

— Ми вашу добрість, спасибі вам, знаємо.

— От побачите... А вишеньку я вам залишу... все таки хоч на той вареник колись ягід ущипнете,—яхидно відповів Клим.

Прийшовши до хати, Танас знову сів до шлеї, але спокійно не міг працювати.

— Що, городить?—спитала жіпка.

— Городить.

— Нашого не чіпає?

— Вишню хотів присвоїти, так насилу вговорив.

— Яку вишню?

— Та оту корячкувату.

— Що він п'яний, чи що?

— Біжи його снитай.

На цьому розмову й закінчили. Танас заспокоївшись узявсь долатувати шлею, а жінка сіяла борошно. Рантом знадвору почувся дитячий крик, далі гупотіння ніг і до хати убіг Петрик, захеканий та заляканий, з очима повними сліз.

— Чого ти?—занепокоїлаєь мати.

— Тодось Климів собакою цькував.

Жінка знизнула здивовано плечима.

— От влятий курбуленко... І ти його злякавсь?

— Еге, не злякаєшся, як він із собакою.

— Що ж ти йому зробив? Даром же не буде чіплятися він до тебе?— промовив Танас.

Петрик глянув просто на батька своїми великими соковитими очима й не моргнувши відповів:

— Я його знов набився, щоб не пазивав нас старцями.

— Добре, сину, й робиш... Було ще отакецьку дулю скласти й дати під самий піс, і сказати: ми, мовляв, хоч бідні, зате чесні...—раяла мати.

Танас за таку пораду розгнівався на жіпку.

— Гарного вчиш, Мотре.— І до Петрика:—не слухай її, сину.

На якийсь час у хаті знову стало тихо. Але Танас уже не міг спокійно думати. Почне про одне,—закінчить другим. Хочє думати про завтрішню роботу, а в голову лізе Клим із своїм типом... „І чому йому захотілося саме від мене почати городити?“—питавсь сам себе.

Садибу мав Танас невелику. Починалася вона клином від вулиці і вулицями впиралася з одного боку в садибу Гната Квітки, а з другого — тісно

межувала із садибою Кліма Хлипового. Ще колись давним давно хтось кана-ву між їх садибами викопав. Її ніхто не поновляв і вона що рік, що другий помаленьку зсувалася й тепер була на тому місці тільки невеличка засмі-чена лощинка. На межі росли вишні, бузина, сливи та кучерявився глід. Сусіда Гнат Квітка на межі мало звертав уваги і пі разі не було із ним сварки. А вже Клим Хлиповий інший чоловік. В нього садиба велика, гарна, з добрим садком. Від вулиці обгороджена високим тином із загатою. Клим не любить, щоб на його і курка чужа перейшла. Живе він заможненько. З сусідами не мириться і за кожну дрібницю до зубів їється: бо то хтось сливу обірвав, а то йому здається, що вишня, яка росте при боці сусіда, му-сить бути його, а то кури траву вито-лчили, або чийсь свині городищу по-рили. Найчастіше сваривсь з Танасом. За революції все було неначе забуло-ся. Не до меж стало. А оце мпнулого

року з-за груші така сварка вчинилася з Климом, що ледве сусіди розборонили.

Усі добре тямлять, що Танасів дід з неї груші рвав, та й росте вона зовсім при його боці, а Клима доводить, що грушею вони мусять споловини користуватися. Вже до того доходило, що хоч бери та грушу рубай. Не раз, бачучи Климову венажерливість, Танас йому зичив:

— Коли вам, сусідо,—казав він свого мало, то нехай вас уже й розіпре.

Що більше думав Танас, тим сумніше на душі ставало.

— Пішов би, Петре, та подививсь, як Клима городить... а то, всі в хаті,—звернувся нараз Танас до хлопця, що уважно стежив за батьковою роботою.

Хлопець послухався й пішов.

— Таки гад гадам,—промовив передгодом Танас— скільки має в садку груш, яблунь... садиби пів світа, а задрить на паршиву вишеньку.

Мотря тільки зідхнула.

Параз десь глухо вльопнули довбнею раз, другий... Танас підвівсь. Він зрозумів, що то вже Клим кілля почав забивати. Всидіти далі не міг — на двір так і тягло і Танас, як був із швайкою, так і пішов, не дочекавшись навіть Петрика. Мотря й собі рушила за чоловіком.

Крізь густу плутавину дерев здаля нічого не було видно й тільки підійшовши ближче, Танас, побачив, що на канаві уже стирчало біле, натикаєє уряд кілля.

Старий Хлиповий довбнею вганяв у землю вже третій кілок. Довбля була велика й замашна. Він зрозмаху закидав її обома руками над головою й розраховувавши щосили пускав на кілок з таким фізичним завдоволенням, немов по голові ворога бив.

Танас пройшовсь уздовж межі. Він побачив, що Хлиповий свого слова не здержав і таки посунувсь на його бік на доброго піваршина. Тин, як загородиться, захопить багато його вишень,

а груша, за яку завжди сварка йшла, якраз приходилася на половині в тинні.

Нікому нічого не кажучи, Танас зайшов з краю своєї садиби й почав вихитувати та переставляти кілля по своєму. Він повільно брав за головку кілок разів п'ять, хитав ним і далі вийнявши стромляв у липку землю, так як йому здавалося буде краще. Кілля було дебеле й важке, в землю не так хутко лізло, як би того хотів Танас і доводилося іноді просто кидати, або так сяк застромлювати. Збоку в своєму вишничку стояла жінка та Петрик і слідкували за його роботою.

Побачив Клим, як Танас п'юндрує його попередню, так старанно виведеву для тину границу і так озливсь, що, вишувши на купу хворосту довбню, що було духу побіг до Танаса.

— Що ви робите?— гукнув Клим ще здаля.

Танас тільки голову повернув на злий окрик Климів.

— Танасе, не чіпайте кілля,—завричав Клим, схопивши за руку розпаленого роботою Танаса.

— Пустіть, сусідо,—смикав назад свою руку Танас.

— Не пущу,—говорив Клим, зажавши як у лещата його руку вище ліктя.

— Пустіть.

— Не пущу.

— Не пустите?

— Ні.

— То я й просити не буду.—І метко скрутнувши, Танас вирвав руку й знову взявсь до кілля.

— Не лізь куди твоя голова не лізе.

Він уже не переставляв кілля, як почав, а просто виривав їх і викидав геть. Клим не сподівався такої рахуби.

А Танасові наче ще хто охоти піддавав. Вирвані кілки із свистом далеко летіли в Климівий вишник.

— Кажу перестань,—кривнув Клим і підскочив знову до Танаса.

Той подививсь мовчки на нього, одіпхнув із силою від себе й знову за своє.

— Як городиш, то не лізь в чуже.
Мало того свого... Це тобі не старий
режим...

Тоді Клим узяв сокиру.

— Ти не винеш?

— А ти що, бити будеш?

— Думаєш — подивлюся?

Танасові почорніло в очах.

Не тямлячи того, що робить, він
став перед Климом і розхристав груди.

— Бий... Думаєш злякався, — мовив він,
вп'явшись у сусіда пронизливим по-
глядом. Він був готовий на все.

Хвилину вони обидва, великі й кре-
мезні, стояли мовчки, оцінюючи силу
один другого.

— Переставте, Климе, кілля і не
займайте мого, — вимовив, нарешті, важко
дихаючи, Танас.

— Цього не буде.

— Городитимете?

— Городитиму.

— А я важу, що не городитимете.

— Овва.

— Буде вам овса...

— Не страшний ти мені.

Жінка, що ввесь час мовчала, не витерпіла.

— Загородите, уночі розкидаємо,— сказала вона до Клима— бо так сусіди не роблять.

— Заткніться, кумо, і не пикабарчіть. Кажу ж вам, що не таких бачили.

Танас раптом повернувся і побіг до своєї хати. За хвилину він уже стояв у вишнику з дробовиком. Побачивши це, Клим зблід, але з місця не рушив, тільки оглянувся, чи далеко син.

— Тепер побачимо, чи будете городити,— промовив Танас, сівши на пенькові. Він поклав собі дробовика на коліна і почав вичікувати. Клим, нічого не сказавши, пішов до сина.

— Ходімо, Микито, пополуднуємо, поки Танасові розпаморочиться,— мовив він синові. І вони пішли поволі до хати.

Танас зоставсь сидіти. „Побачимо як то ти городитимеш“, думав він. Тут же стояла жінка й Петрик. Жінка була

стурбована й бліда, а Петрик з цікавістю дививсь на такого славно́го й хороброго татка. Рідко він бачив батька таким сміливим. Тепер і йому не страшно. Нехай но його зачепить отой Тодось куркулєнко, так татко йому покаже рушницею. Але жінка щось інше думала. Вона не знала як все то закінчиться — чи на зло чи на добре. Їй стало дивним і незрозумілим, коли вона побачила чоловіка із старим дробовиком, до якого в нього не було ні пороху ні шроту. Так поступити може тільки одчайдушна людина. Рушниця не стрельне, а вдар сокирою добре розрахований, коли на те піде, буде смертельним. Глянула на чоловіка, що сидів пожевклий і зів'ялий під грушею, й не витерпіла.

— Танасе, ходімо краще до хати,— промовила вона до нього.

— Не піду.

— Ходімо, нехай йому грець з його тином. А то ти чого доброго ще вистрелиш і тоді горя та лиха не обберемося.

— Петька, катай до сільради і скажи голові нехай йде до нас... Скажеш — на тата нападає вуркуль Хлиповий,— звернувся нараз Танас до сина.—Ну марш. Тільки не барися. Дурна ти, Мотре,—промовив він до жінки, коли Петрик побіг,—наша рушниця ніколи не стрельне. Хіба старшим боком по голові. Я ж його, гада, візьму на бога і таки не дам городити... Жили наші батьки без тпцу, нехай й у нас не буде... А прийде голова сільради, тоді нас розсудять.

У вишнику з'явилися Клим і син. Вони поволі простували до найближчої купи хворосту. Прийшли й стали. Впертість Танасова та його дробовик починали їх непокоїти, але вони не давали виду, що бояться, Клим навіть попробував поєскувати і запитав у Танаса, чи довго він отак, як бапдит, сидітиме.

— Доти сидітиму, доки буде муляти очі така контра, як ви, сусідо,—відповів Танас,

— Ну що ж сиди, а ми ще покурим та відпочинемо після полудня. Нехай сальце на животі зав'яжеться.— І вийнявши кесета з тютюном, почав закручувати цигарку. Запалили і посідали на хворості.

Була вже полуднева пора. Сонце стояло над головою й пражило, як приском посипало, смаглу землю.

Климові надокучило сидіти без діла та й Танас вирішив протриматись, заким Петрик приведе голову сільради.

— Може б ми помирилися, — промовив несміливо Клим, наближаючись до Танаса. Він вирішив піти на хитрощі.

Танас встав і націлівсь з дробовика.

— Не підходьте, а то нажену дробу в ваше, сусідо, черево.

Зауваження було слухним і впливовим. Хлиповий зупинивсь і злісно вилаявсь. До Танаса зосталося якихось кроків двадцять-тридцять. Він щось міркував і пильно придивлявсь до дробовика.

— Танасе,—сказав Клим, ступивши кілька кроків до сусіда.

— Не підходьте, а так і бабахну!— гукнув Танас.

— Справді давайте помиримся. На чорта все це здалося.—І знову підступив на кілька кроків.

— Давайте по-хорошому. Я вже поступлюся трохи.—З цими словами він наблизивсь ще. Танас хотів було трошки відступити, але в цей мент Клим несподівано налетів на нього й вирвавши дробовика розтרוщив його об грушу. Це сталося так несподівано й хутко, що Танас не встиг нічого зробити, а Мотря тільки ахнула. Такий зрадницький проступок в кінець обурих Танаса і він, як шуліка, кинувсь на Хлипового, схопив упоперек стану і звалив на землю.

— То ти, чорте пузатий, мошеничати здумав...

Розбороняти прибігла Мотря. Але тільки сіпнулася до них, як перед нею, пемов із землі, виріс Микита з бучком.

— Тітко, не руште.

Молодиця з переляку відбігла на бік у вишник і що було сили залемментувала на весь куток.

...Живим клубком, міцно обнявшись, борсалось двоє людей по траві. Ламались молоді вишеньки, в'яла кублами за ними трава...

Рвалася пальцями, ногами, пріла земля... Садили один одного стусанами і важко сопли.

Мотря не знала що робити. Бігала по вишнику й кричала.

А вони борюкались. То один зверху опиниться — то другий.

І от Танас нарешті вивернувся і більше не зліз. Микита хотів попнути його по голові бичем, але в цей час із ним взялась у барки Мотря.

Деякий час Танас не міг урівноважитись на Климові і, баянсуючи у повітрі то руками, то ногами, він подібний був до грізного крука на стерпі.

Климові не щастило скинути його. Щоб дошкулити, він з усієї сили вку-

сив Танаса за стегно і в ту ж мить почув як йому в бік ударило щось гостре й вогняне. Раз і другий.

— Ой, синку він мене коле... Бий по голові... оборони...—загаласував одчайдушно Клим.

Танас сидів на боку в Кліма і в безтямі клював його швайкою куди влучить— в спину, в голову, в обличчя.

З кутка збігалися сусіди.

Микита скористувався з того, що Мотря його залишила і кинулася до сусід, аби розборонили Танаса й Кліма, — він опинився коло тих, що борюкалися, розмахнувся й з усієї сили вдарив Танаса кілком по голові. Танас зразу зів'яв, укляк і зсунувся на бік.. відрачкував до рову й припинк.

Клим сєривавлений качавсь по землі й стогнав:

— Ой, людоньки, ой зарізав... ой ратуйте... Синку, де ти? Я нічого не бачу...

На лемент іще збіглися люди.

— Що таке? За що це? — питалися сусіди, побачивши закривавлених Клима та Танаса.

— Та за межу, — пояснив старий Оверко Беркут, що першим прибіг на лемент Мотрі й ратував спритомнілого Танаса. — Землі їм мало... не наїдяться. За п'ядь смітника готові один одному горло перегризти... От народ самошешпий. — він раптом глянув на Танаса. Той лежав нерухомо. Беркут стурбовано нахилився до нього, потрогав за груди, за руку і поволі підвівся.

— Живий... — він глянув очима повними докору й скорботи на сусід. — Ех, народ...

А сусідським вишником уже йшов голова сільради й підтюпцем біг за ним Петрик.

A 530884

